

Introduktion

Vikingetiden

Rejs med tilbage til vikingetiden, hvor vejr og vind både påvirkede udseendet af landskabet men også påvirkede landbruget i stor grad. Oplev hvordan istidens spor i landskabet fik betydning for perioden til trods for det store tidsmæssige spring.

Der introduceret til periodens klima og landskabsforandringer, om en voldsom og langvarig klimaforandring og der berettes om Fribrødre Å, der havde stor betydning for de seljlystne vikinger.

Sponsoreret af Kulturarvsstyrelsen

KLIMATUR
KFIWA1UB

Vikingetid

Klima og landskab

Det skandinaviske område er præget af store afstande og et utrolig varieret landskab. Danmark ligger i grænseområdet mellem kyst- og fastlandsklima men i løvskovsbæltet. På mange punkter har landskabet ændret sig siden vikingetiden. Nogen steder har landet hævet sig i forhold til havets overflade, nogen steder er store vådområder blevet drænet, og andre steder er store skovdækkede områder omdannet til landbrugsland. De grundlæggende naturforhold kan genkendes den dag i dag, men de var afgørende for befolkningen på en helt anden, måde end de er i dag.

Klima-, plante- og arkæologiske undersøgelser har vist, at der i århundrederne op til vikingetiden forekom en langvarig klimaforværring. De skriftlige kilder bakker op om disse påstande. Beretninger fra 536 e.Kr. fortæller, at der fandt en voldsom begivenhed sted, som fik stor betydning for store dele af kloden. Beretningerne fortæller, at solen lyste uden kraft og havde en formørket, underlig blålig farve, den kastede ikke skygger, der var frost om sommeren, og afgrøderne blev ødelagte. Beretningerne stammer fra tre uafhængige kilder fra Middelhavsområdet samt forskellige kinesiske kilder. Årstallet for klimaforværringerne stemmer godt overens med de moderne dendrokronologiske (åringemålinger) studier der viser, at træerne på samme tid voksede meget dårligt i Nordamerika, på de Britiske øer og i Tyskland.

Åringemålingerne viser samtidig, at man i Skandinavien i 536 e.Kr. havde en af de koldeste somre, der har været indenfor de sidste 1500 år. Moderne forklaringer peger på, at klimaforandringerne har skyldtes, at et støvslør højt oppe i atmosfæren har dækket minimum den nordlige halvkugle. Nyere forskning mener, at katastrofen der varede hen ved et år, skyldtes et meteornedslag eller et vulkanudbrud, der har hvirvlet aske, støv og vanddamp op i de øvre lag af atmosfæren. Begivenheden har været en voldsom oplevelse for datidens befolkning, der pludselig har oplevet mørke og kulde i en længere periode.

Klimaet ser imidlertid ud til at være i bedring i årene inden vikingetiden sætter ind. Undersøgelser viser, at vikingetidens klima i det store hele minder meget om det, der findes i dag. Der findes dog historiske kilder, der fortæller om store oversvømmelser i 942 og 968 og tørke i 974 og 981. En anden fortæller, at man i 811 måtte udsætte den officielle fredsaftale mellem frankerne og danerne, da den strenge vinter havde gjort vejene ufarbare. Fire år senere fortæller beretninger, at en frankisk hær to gange forgæves forsøgte at komme over isen om vinteren, men at det mislykkedes fordi det varme vejr havde smeltet den.

Forbedringen af klimaet fik stor betydning for landbruget og ikke mindst befolkningen. Det mildere klima betød, at der var længere vækstperioder for korn og andre dyrkede planter, kvæget kunne opholde sig længere tid ude, og foderindsamlingen blev lettere. Klimaforbedringen betød, at der blev nyopdyrket det land, som i 5-600-tallet pga. udpining blev overtaget af skov, krat og hede.

Sponsoreret af Kulturarvsstyrelsen

KLIMATUR
KIWA TUB

Vikingetid

Fribrødre Å

Da isen trak sig tilbage efter den sidste istid efterlod, smeltevandet en tunnelformet dal hen over det nordlige Falster. I bunden af denne dal løber Fribrødre Å. Navnet Fribrødre stammer sandsynligvis fra det slaviske udtryk “Pribrodje”, der betyder “ved vadestedet”.

I 1981 blev der i forbindelse med en oprensning af et tilløb til Fribrødre Å fundet velbevarede skibsdele. Fundstedet for skibsdelene lå umiddelbart syd for åens udmunding i den nu inddæmmede fjord. I vikingetiden og den tidlige middelalder strakte en fjord sig ind i det nordlige Falster. Inden inddæmningen strakte fjorden sig et par kilometer ind i landet. Efterfølgende udgravninger viste, at størstedelen af det fundne materiale stammede fra skibsofhugninger og reparationer af forskellige udslidte skibe. Hen ved 1700 skibsdele viste tegn på slavisk byggetradition, som kendetegnes ved, at bordplankerne holdes sammen med trænegler frem for jernnitter. Den store mængde skibsdele er dateret til vikingetid og tidlig middelalder og tolkes i dag som en flådesamlingsplads eller ledingshavn fra vikingetiden.

Et andet tegn på at stedet blev anvendt i vikingetiden er brugen af ordet “snekke”, der indgår i tre gamle marknavne. Ordet “snekke” blev i vikingetiden brugt om de slanke hurtige fartøjer - ledingsskibene, som blev anvendt til transport af mange mennesker. Ledingsskibene var de skibe som kongen kunne befale blev bemanded i bestemte herreder eller skibslaug. Ordet forsvandt i middelalderen, hvilket også er med til at understrege påstanden om, at ordet stammer fra vikingetiden.

Sponsoreret af Kulturarvsstyrelsen

KLIMATUR
KFIWAIB